

เรื่อง ย้อนรอย “เที่ยวเมืองพระร่วง” ตอนที่ 1

รายละเอียด

ย้อนหลังไปเมื่อ พ.ศ. 2450 หรือ 107 ปี ที่ผ่านมา ชาวกำแพงเพชรได้มีโอกาสต้อนรับการเสด็จมาของ เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินพระองค์หนึ่ง ดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ซึ่งทรงสนพระทัยเกี่ยวกับเรื่องราวของเมืองพระร่วงคือเมืองกำแพงเพชร สุโขทัยและศรีสัชนาลัย และได้เสด็จขึ้นมาตรวจตราโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศึกษาข้อมูลตามตำนานในท้องถิ่น แล้วทรงพระราชนิพนธ์เอาไว้เป็นหนังสือเรื่อง “เที่ยวเมืองพระร่วง” ซึ่งยอมรับกันว่าเป็นหนังสือนำเที่ยวเมืองไทยเล่มแรกที่มีคุณค่ายิ่งนัก และถือเป็นหนังสือดีอีกเล่มหนึ่งที่ชาวกำแพงเพชรควรต้องอ่าน ด้วยความสำนึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงเสด็จเที่ยวเมืองกำแพงเพชรและทรงบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญเอาไว้อย่างละเอียดเป็นบทพระราชนิพนธ์ “เที่ยวเมืองพระร่วง” ในวาระครบรอบ 107 ปีของการเสด็จประพาสเมืองพระร่วง เราจึงขอเดินตามรอยทางการเสด็จประพาสเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับเมืองกำแพงเพชร เพื่อย้อนรอยความทรงจำ อันประทับใจและค้นหาร่องรอยทางประวัติศาสตร์อันล้ำค่า โดยใช้หนังสือ “เที่ยวเมืองพระร่วง” พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นหลักในการนำทาง

“เที่ยวเมืองพระร่วง” เป็นหนังสือที่พระราชนิพนธ์โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. 2450 ซึ่งในเวลานั้นยังทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช โดยเสด็จขึ้นมาประพาสเมืองกำแพงเพชร เมืองสุโขทัย เมืองสวรรคโลก เมืองอุดรดิตถ์ และเมืองพิษณุโลกตามลำดับ เพื่อทรงตรวจตราโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศึกษาเรื่องราวของตำนานในท้องถิ่น ทำให้ผู้คนในรุ่นหลังได้รับความรู้ทั้งด้านอักษรศาสตร์ โบราณคดี สภาพของโบราณสถานในสมัยก่อนที่จะมีการบูรณะซ่อมแซมในกาลต่อมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้บันทึกเอาไว้ในคำว่านอกจากจะให้นักเลงโบราณคดี ได้รับรู้เรื่องราวและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโบราณคดีแล้ว พระองค์ยังหวังว่าหนังสือ “เที่ยวเมืองพระร่วง” จะทำให้คนไทยรู้สึกขึ้นมาบ้างว่า “ชาติไทยเรามีใช้ชาติใหม่และไม่ใช้ชาติที่เป็นคนป่า หรือที่เรียกตามภาษาอังกฤษ “อินชิวลิช” ชาติไทยเราได้เจริญรุ่งเรืองมามากแล้วเพราะฉะนั้นควรที่จะรู้สึกอภัยแก่ใจว่า ในกาลปัจจุบันนี้อย่าว่าแต่จะสู้ผู้อื่น แม้แต่จะสู้คนที่เป้นต้นโคตรของเราเองก็ไม่ได้ ฝีมือช่างหรือความอุตสาหะของคนครั้งพระร่วงดีกว่า คนสมัยนี้ปานใด ถ้าอ่านหนังสือนี้แล้ว บางทีจะพอรู้สึกหรือเอาได้บ้าง ไม่มากก็น้อย ถ้าอ่านแล้วคงเห็น ความเรียวของคนเราเพียงไร คนไทยโบราณมีแต่คิดและอุตสาหะทำสถานที่ใหญ่โตงดงามขึ้นไว้ให้มั่นคง คนไทยสมัยนี้มีแต่จะรื้อถอนของเก่าหรือทิ้งให้โทรม เพราะมีวลงนิยมในของใหม่ไปไปตามแบบของชาวต่างประเทศ ไม่รู้จักเลือกสรรว่าสิ่งไรจะเหมาะจะควรใช้ในเมืองเรา สักแต่ว่าเขาใช้ก็ใช้บ้าง มีแต่ตามออกไปประดุจทหารถจะนั้น”

นอกจากนี้พระองค์ยังทรงขบใจผู้ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในระหว่างที่เสด็จตรวจค้นโบราณสถานต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระวิเชียรปราการ เจ้าเมืองกำแพงเพชร ที่ให้การต้อนรับเสด็จจนเป็นที่พอพระราชหฤทัย ดังข้อความที่ทรงบันทึกไว้ว่า “พระวิเชียรปราการ ผู้ว่าราชการเมืองกำแพงเพชร ได้เป็นผู้ออกตรวจเป็นกองหน้าชอกแซกค้นหาสถานต่างๆ ได้ดียิ่งกว่าผู้อื่น นับเป็นกำลังมาก” พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จ

ออกจากกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2450 โดยทางรถไฟมาถึงปากน้ำโพ เมืองนครสวรรค์ แล้วเดินทางต่อ ขึ้นมาทางแควน้อย (แม่น้ำปิง) โดยเรือหางปะด้วยการถ่อขึ้นไปตามลำน้ำตลอดทาง วันที่ 8 มกราคม 2450 ถึง บ้านหูกวาง ขึ้นสำรวจบึงกว้าง แล้วเดินทางตั้งบ้านหูกวางขึ้นไป ไม่มีอะไรที่ฟังจะดูจนกระทั่งถึงบ้านโคก วันที่ 13 มกราคม 2450 เสด็จถึงบ้านโคก (กำแพงเพชร) เวลาบ่าย วันที่ 14 มกราคม 2450 เวลาเช้าได้ขึ้นสำรวจที่ตั้งเมืองเพนนคร (ต่อมาภายหลังทรงตรวจสอบได้ความว่าตรงกับเมืองคณฑี) แล้วเสด็จสำรวจวัดกาทั้ง หมู่บ้านที่บ้านโคก และแล้วบันทึกกล่าวขมไว้ดังนี้

“....ออกจากวัดนี้เดินต่อไป ข้ามลำน้ำเก่าบายหน้าลงไปจนถึงฝั่งแม่น้ำแควน้อย สังเกตบ้านเรือนตามแถบนี้แน่นอนและปลูกไว้เป็นสองแถวสองข้างถนน ดูท่วงทีว่าเป็นบ้านเป็นเมืองทางที่ลึกเข้ามาจากลำน้ำแควน้อยมีบ้านเรือนต่างๆ กัน แต่ยังไม่กล้าลำน้ำลงไปบ้านเรือนยิ่งหนาแน่นเข้า มีสวนมีไร่ติดอยู่กับเรือ ดูท่าทางมั่นคง ทั้งราษฎรในบ้านโคกนี้ก็ดูเป็นชาวเมือง จะเปรียบกับเมืองกำแพงเพชรก็คล้ายกัน แลเห็นผิดกับราษฎรที่ได้พบแล้วตามทางที่ไปมาก ด้วยเหตุเหล่านี้ทำให้ข้าพเจ้าสันนิษฐานว่า ที่บ้านโคกนี้คงจะเป็นเมืองมาแต่โบราณกาล” พอได้เสด็จดูที่บ้านโคกจนพอพระทัยแล้ว จึงเสด็จกลับไปสวดยพระกระยาหารที่ในเรือ แล้วจึงออกเรือไปถึงตำบลวังพระธาตุ ซึ่งราษฎรแถบนี้เรียกว่า เมืองตาชีป้อม วันที่ 15 มกราคม 2450 เสด็จออกเรือจากวัดวังพระธาตุ เวลา 2 โมงเช้ามาถึงเมืองกำแพงเพชรประมาณบ่าย 2 โมง เรื่องราวการเสด็จประพาสเมืองกำแพงเพชรของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังมีอีกมากมาย จนไม่สามารถบรรยายได้หมดในฉบับนี้คงต้องมาติดตามกันต่อฉบับหน้า

คำสำคัญ : เที้ยวเมืองพระร่วง

ที่มา : กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร. (2557). ประวัติศาสตร์เมืองกำแพงเพชร ยุคหิน-ปัจจุบัน (เรียบเรียงจากการสัมภาษณ์และทบทวน เมื่อวันที่ 27-28 กันยายน 2557). กำแพงเพชร: กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร.

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-02-25

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1307&code_db=610001&code_type=01